

CHARAKTERYSTYKA NAJCZĘŚCIEJ SPOTYKANYCH WAD WYMOWY U DZIECI W WIEKU SZKOLNYM

SEPLENIENIE(Szeplenie) – to nieprawidłowa wymowa głosek szeregów: syczącego (s, z, c, dz), szumiącego (sz, ż, cz, dż) i ciszącego (ś, ź, ć, dź). Najczęściej spotykamy wadliwą realizację głosek sz, ż, cz, dż, które wymawiane są jak s, z, c, dz (np.: safa, zaba, cokolada) lub ś, ź, ć, dź jak sz, ż, cz, dż(np.: szlimak, żreback).

Sposoby realizacji głosek:

Deformacje (mówimy wtedy o sygmatyzmie właściwym), polegające na nieprawidłowej wymowie spółgłosek: zębowych (s, z, c, dz); dźwiękowych (sz, ż, cz, dż); palatalnych (ś, ź, ć, dź). Deformacje są wynikiem zmiany miejsca artykulacji głosek, co powoduje zniekształcenie ich brzmienia. W zależności od miejsca, w którym powstaje wadliwa artykulacja, można wyróżnić różne typy seplenienia, na przykład międzyzębowe, przyzębowe, boczne, wargowo - zębowe itd.

Substytucje (parasygmatyzm) - zastępowanie jednych głosek dentalizowanych innymi, realizowanymi prawidłowo. Jest to zjawisko rozwojowe w okresie kształtowania i rozwoju mowy, jednakże gdy utrzymuje się dłużej, należy je uznać za patologię.

Najczęściej:

- Spółgłoski: sz, ż, cz, dż (które najpóźniej pojawiają się w mowie dziecka) są zastępowane szeregiem łatwiejszym: s, z, c, dz;
- Oba szeregi: s, z, c, dz i sz, ż, cz, dż są zastępowane przez szereg: ś, ź, ć, dź;
- Zastępowane mogą też być spółgłoski dentalizowane szczelinowo: s, z, ś, ź, sz, ż przez zwarto - szczelinowe: c, dz, ć, dź, cz, dż;
- Spółgłoski dentalizowane dźwięczne mogą być zastępowane przez odpowiednie bezdźwięczne (np. koza- kosa; żyto - szyto itp.);

Elizje (mogisygmatyzm) - opuszczanie dźwięku. Głoski dentalizowane mogą być opuszczane bądź w ogóle nie realizowane. Podobnie jak w wypadku substytucji jest to zjawisko rozwojowe do pewnego momentu, gdy utrzymuje się dłużej, to należy je uznać za patologię rozwojową.

Przyczyny seplenienia:

- nieprawidłowa budowa anatomiczna narządów mowy
- niska sprawność ruchowa języka
- upośledzenie słuchu
- niedostateczne różnicowanie dźwięków
- naśladowanie złych wzorców
- niektóre choroby górnych dróg oddechowych

RERANIE – to nieprawidłowa realizacja głoski r, która bywa opuszczana, zastępowana przez inne głoski np. j, l lub dwugłoskę rl, a także wymiana w sposób obcy polskiej fonetyce. Np.: lyba, jyba, yba.

Przyczyny rerania:

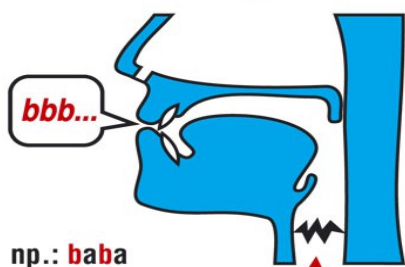
- nieprawidłowa budowa narządów artykulacyjnych, głównie języka (zbyt duży, gruby, krótkie wiązadełko), anomalie podniebienia twardego (podniebienie gotyckie), anomalie zgryzowe (zgryz otwarty),
- niska sprawność języka,
- naśladowanie nieprawidłowych wzorców,
- niedostateczne słuchowe różnicowanie dźwięków.

MOWA BEZDŹWIĘCZNA – polega na wymawianiu głosek dźwięcznych bezdźwięcznie, czyli bez drgań wiązań głosowych np. woda – foda, żaba – szapa.

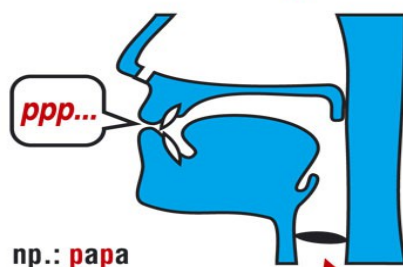
GŁOSKI DŹWIĘCZNE I BEZDŹWIĘCZNE

POWSTAWANIE GŁOSKI DŹWIĘCZNEJ

wiązadła głosowe *drgają*

POWSTAWANIE GŁOSKI BEZDŹWIĘCZNEJ

wiązadła głosowe *nie drgają*

Przyczyny mowy bezdźwięcznej:

- niedokształcenie słuchu fonematycznego,
- niedosłuch,
- zakłócona praca mięśni wiązań głosowych,

KAPPACYZM I GAMMACYZM – to wady wymowy polegające na nieprawidłowej realizacji głosek k, g i ich miękkich odpowiedników.

Rodzaje:

- 1) **kappacyzm, grammacyzm właściwy** – zwarcie krtaniowe w rezultacie którego powstają zbliżone brzmienia do k, g,
- 2) **parakappacyzm, paragrammacyzm** – głoski k, g realizowane są jako t, d lub h,
- 3) **mogikappacyzm, mogigammacyzm** – opuszczanie głosek k, g.

Przyczyny kappacyzmu i grammacyzmu:

- niska sprawność ruchowa języka
- zła praca języka, zwłaszcza jego tylnej części, wynikająca z ograniczonych możliwości fizjologicznych.

NOSOWANIE – zachodzi wówczas, gdy głoski nosowe wymawiane są jako ustne (nosowanie zamknięte) lub odwrotnie - głoski ustne wymawiane są jako nosowe (nosowanie otwarte).

GŁOSKI USTNE I NOSOWE

POWSTAWANIE GŁOSKI USTNEJ

POWSTAWANIE GŁOSKI NOSOWEJ

Przyczyny nosowania:

Nosowanie zamknięte - niedrożność jamy nosowo – gardłowej spowodowane przerostem śluzówki nosa, obrzękiem przy ostrych i przewlekłych stanach kataralnych, przerostem trzeciego migdałka, skrzywieniem przegrody nosa. Warunkiem poprawy wymowy jest zlikwidowanie przyczyny (zabieg operacyjny lub leczenie stanów kataralnych);

Nosowanie otwarte - zwykle są to rozszczepy podniebienia (czasem niewidoczne), krótkie podniebienie, a także nieprawidłowa praca zwierającego pierścienia gardłowego. Towarzyszą im często zniekształcenia szczęki górnej i rozszczep wargi górnej.

JĄKANIE – stanowi osobną grupę wad wymowy. Powstaje zwykle w wieku przedszkolnym, a ujawnia się wtórnie lub nasila w okresie dojrzewania. W toku kształtowania się wady wymowy jej rozumienie rozwija się szybciej niż umiejętność wysławiania. Reagując zwykle emocjonalnie, dziecko nie może należycie wyrazić swoich myśli. Czuje, że nie potrafi mówić płynnie, że musi powtarzać wyrazy dopóty, dopóki nie zjawi się inny wyraz, który nie sprawi mu trudności. Powstaje dysproporcja pomiędzy tym, co dziecko chciałoby, a co może powiedzieć. Jest to źródło napięć, które pogłębia się przy braku rozumnej pomocy i życzliwości otoczenia. W warunkach pomyślnych jąkanie z czasem ustępuje.

Jąkanie polega na zaburzeniu koordynacji pracy narządów: fonacyjnego, oddechowego i artykulacyjnego wraz ze wzmożonym napięciem mięśni.